

EDUCAȚIA ȘI RESPECTAREA DREPTULUI LA EDUCAȚIE ÎN ROMÂNIA

ANCA MOTȚ*

Abstract:

This paper analyses the topic of Education and the right to education in Romania from the perspective of the principles and provisions of the Convention on the Rights of the Child. The study is comprised of two sections: the first part consists of a brief overview of the Convention and provisions regarding the right to education. The second part presents the fulfilment of the right to education in Romania based on periodical reports submitted to the Committee on the Rights of the Child, and especially on the assessment made by this body and synthesised in its final recommendations, but also based on post-2015 global trends in this area, analysed by different specialised entities.

Keywords: UN Convention on the Rights of the Child, the right to education, Report of the Committee on the Rights of the Child – Romania, post-2015 trends

Résumé:

L'éducation et le droit à l'éducation constituent l'objet d'analyse de ce matériel, abordés dans la perspective des principes et des dispositions de la Convention ONU relative aux droits de l'enfant. L'étude comprend deux sections: la première partie contient une brève présentation générale de la Convention et des dispositions relatives au droit à l'éducation. La deuxième partie présente la réalisation du droit à l'éducation en Roumanie, en utilisant comme source de documentation les rapports périodiques présentés au Comité pour les droits de l'enfant, particulièrement l'évaluation réalisée par cet organisme et synthétisée dans ses recommandations finales, mai aussi en référence aux tendances globales post-2015 en matière, analysées par différentes sources spécialisées.

Mots-clés: Convention relative aux droits de l'enfant, droit à l'éducation, rapport du Comité des droits de l'enfant – Roumanie, tendances post-2015

1. Convenția ONU cu privire la drepturile copilului¹

Convenția cu privire la drepturile copilului instituie o nouă viziune asupra copilului. Acesta este perceput ca o ființă în sens deplin, în globalitatea ei și luând în considerare toate aspectele vieții sale. Consacrând copilul ca subiect

* Asist. univ. dr., e-mail: anca.mot@irdo.ro

¹ Elemente ale acestei prezentări fac parte dintr-un studiu realizat în cadrul IRDO pe tema drepturilor copilului și a dreptului la educație.

de drept, titular de drepturi și obligații, Convenția reprezintă o schimbare de paradigmă cât privește situația copilului și a drepturilor sale.

Textul Convenției este redactat pe baza Declarației Universale a Drepturilor Omului (1948) și a Declarației Drepturilor Copilului (1959) și completează ansamblul important de instrumente internaționale de garantare și protecție a drepturilor omului, nefiind o simplă reluare a celei din urmă, document care nu putea asigura o protecție eficace a drepturilor copilului. Convenția a actualizat Declarația din 1959 cât privește fondul, incluzând noi drepturi și redactându-l în așa fel încât să impună statelor obligații juridice.²

Importanța Convenției este în primul rând simbolică, fiind un act de referință care are menirea să sensibilizeze, să mobilizeze voința și angajamentul politic în favoarea protecției și promovării drepturilor copilului la nivel național și global.

1.1 Principii și conținut

Convenția este compusă din 54 articole și două Protocoale facultative (adoptate la 2 mai 2002). Primul Protocol interzice implicarea copiilor în conflicte armate³, iar cel de-al doilea Protocol facultativ interzice vânzarea acestora, prostituția și pornografia infantilă⁴. Un al treilea Protocol facultativ, adoptat în decembrie 2011 (și intrat în vigoare în 2014), se referă la procedura comunicărilor, și care permite copiilor sau reprezentanților acestora să depună plângeri individuale pentru încălcarea drepturilor copilului⁵.

² Despre importanța și semnificația Convenției a se vedea diferite articole pe site-urile Înaltului Comisariat ONU pentru Drepturile Omului, pe <https://www.ohchr.org/FR/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>, site-ul UNICEF, pe <https://www.unicef.org/child-rights-convention#Learn>, UNESCO, *La Convention relative aux droits de l'enfant. Contribution de l'UNESCO*, UNESCO, 1995, pe http://www.unesco.org/education/pdf/34_72_f.pdf, Organizația Salvați Copiii România, *Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului*, pe <https://www.salvaticopiii.ro/ce-facem/drepturile-copilului/conventia-onu-cu-privire-la-drepturile-copilului>

De asemenea, drepturile copilului au devenit un important domeniu de cercetare academică, în special după adoptarea Convenției cu privire la drepturile copilului. Recomandăm, pentru o revistă a literaturii academice centrată pe Convenție, Reynaert, et al., „A Review of Children's Rights Literature since the Adoption of the United Nations Convention on the Rights of Child”, *Sage Journals*, 2009, republicat 2014, pe <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.847.9687&rep=rep1&type=pdf>

³ A se vedea *Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate*, pe http://irdo.ro/irdo/pdf/115_ro.pdf

⁴ A se vedea *Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă*, pe http://irdo.ro/irdo/pdf/116_ro.pdf

⁵ A se vedea textul Protocolului, în versiune originală, pe site-ul Înaltului Comisariat ONU pentru Drepturile Omului, <https://www.ohchr.org/FR/ProfessionalInterest/Pages/OPICCRC.aspx>

Convenția cu privire la drepturile copilului se axează pe 4 principii fundamentale: *principiul nediscriminării* (art. 2), afirmă că statele părți trebuie să garanteze protecția completă contra discriminării de orice natură (etnică, națională, pe bază de sex etc.) și să creeze un climat de progres social, de justiție și de egalitate; *prioritatea acordată interesului superior al copilului* (art. 3), conform acestui principiu, interesul superior al copilului trebuie să ghideze toate deciziile și acțiunile guvernelor, toate dispozițiile legale, toate deciziile judiciare și administrative, toate proiectele, programele și serviciile care au impact asupra copiilor, toate acțiunile și deciziile ONG-urilor; *principiul supraviețuirii și dezvoltării* (art. 6), conform acestui principiu, statele trebuie să utilizeze toate resursele necesare pentru a proteja dreptul copilului la viață, dezvoltarea copiilor fiind decisivă pentru prosperitatea viitoare a societății; *principiul respectării opiniilor copilului* (art. 12), care permite participarea lui efectivă la deciziile care îl afectează.⁶

Tratatul abordează teme variate care sunt acoperite de 5 drepturi fundamentale: dreptul la identitate, dreptul la sănătate, dreptul la educație, dreptul la protecție și dreptul la participare.

Conform Convenției, drepturile copilului sunt drepturi ale omului care se aplică oricărei ființe umane în vârsta de până la 18 ani (sau mai puțin dacă majoratul este atins mai devreme în virtutea legislației aplicabile). Tinerii au dreptul la identitate, la protecție, la satisfacerea nevoilor esențiale existenței și dezvoltării lor, la o educație de calitate finanțată de stat, la servicii de sănătate și la o justiție adaptată vârstei lor.

Convenția cu privire la drepturile copilului precizează în cele 54 de articole aplicarea celor patru principii fundamentale, prin formularea drepturilor și a modalităților de realizare a acestora. Convenția acordă o importanță egală tuturor drepturilor copilului⁷; nu există o ierarhie a acestora, drepturile sunt indivizibile și interdependente și acoperă toate aspectele vieții copilului.

⁶ Pentru prezentarea și explicarea fiecărui principiu a se vedea Hodgkin R., Newell P., *Manual pentru implementarea Convenției cu privire la Drepturile Copilului*, ediție revizuită, UNICEF, 2004, pp. 23-43 (principiul nediscriminării), pp. 47-57 (interesul superior al copilului), pp. 113-123 (dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare) și pp. 187-213 (principiul respectării opiniilor copilului).

⁷ Recomandăm pentru o analiză generală a conținutului Convenției, Gouttenoire A., Gris C., Martineaz M., Murat M., „Dossier: La Convention internationale sur les droits de l'enfant vingt ans après – Commentaire article par article”, în *Droit de la famille*, no.11, 2019, pe https://lexis360.lexisnexis.fr/droit-document/article/droit-famille/11-2009/013_PS_FAM_FAM0911DO00013.htm#.XZr8km5uLIU; a se vedea Gouttenoire A., „Les droits de l'enfant”, *Revue Internationale de droit comparé*, 66-2, 2014, pp. 565-583, pe https://www.persee.fr/doc/ridc_0035-3337_2014_num_66_2_20398?q=comite+pour+les+droits+de+l'enfant

1.2 Dreptul la educație conform Convenției

Dreptul la educație este enunțat în art. 28, 29, 30 și 31. Dacă art. 28 din Convenție vizează în principal obligația statelor părți cât privește crearea unor sisteme educaționale care să asigure exercitarea drepturilor copilului și accesul la educație, art. 29 subliniază drepturile individuale și subiective ale copilului la o educație de calitate (scopul și obiectivele educației). Deoarece educația trebuie să vizeze dezvoltarea deplină a personalității, talentelor și abilităților fizice, mentale, emoționale ale copilului, punerea în aplicare a drepturilor prevăzute în art. 31 (dreptul copilului la odihnă, timp liber, joc, activități recreative, viață culturală și artistică) este esențială pentru realizarea prevederilor enunțate în art. 29.⁸

Pentru a sublinia importanța temei educației și pentru a aduce completări utile analizei acestor drepturi, Comitetul pentru drepturile copilului a formulat o serie de comentarii generale în atenția actorilor implicați (state părți, actori neguvernamentali, experți, alte agenții internaționale)⁹.

Furnizând explicații și orientări de referință în interpretarea dispozițiilor Convenției, aceste comentarii generale constituie materialul suport de prezentare a concepției, a viziunii asupra tematicii educației și a dreptului la educație.

2. Realizarea dreptului la educație în România

România a ratificat Convenția cu privire la drepturile copilului în anul 1990 prin Legea nr.18 din 28 septembrie 1990. Ratificarea acestei Convenții în anul 1990 a avut o semnificație deosebită. Ea a marcat debutul realizării în România a unei societăți democratice și a unui stat care se angajează să respecte drepturile și libertățile fundamentale ale individului. În anul 2000, au fost ratificate cele două Protocoale facultative, iar în anul 2004 a fost adoptată o lege specială pentru protecția și promovarea drepturilor copilului (Legea nr. 272/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare). Această lege este primul document legislativ elaborat și adoptat de Parlamentul României

⁸ A se vedea Hodgkin R., Newell P., *op.cit.*, Cap. „Dreptul copilului la educație”, pp. 487-567.

⁹ Acestea sunt: Comentariul general nr. 1 (2001) privind scopurile educației (art. 29); Comentariul general nr. 2 (2002) privind rolul instituțiilor naționale independente pentru drepturile omului – care cuprinde referințe la educația pentru drepturile omului, pentru pace și cetățenie (art.29 al 1(b) la (e)); Comentariul general nr. 17 (2013) privind dreptul copilului la odihnă, timp liber, joc, activități recreative, viața culturală și arte (art. 31); Comentariul general nr. 20 (2016) privind aplicarea drepturilor copilului în perioada adolescenței. Referințe la dreptul la educație (diferite articole) regăsim și în Comentariul general nr. 8 (2006) privind dreptul copilului la protecție contra pedepselor corporale și alte forme violente sau degradante de pedeapsa (art. 28, paragraf 2).

care reglementează respectarea, promovarea și garantarea drepturilor copilului în acord cu dispozițiile Convenției.¹⁰

După ratificarea Convenției, situația copiilor din România s-a ameliorat considerabil, însă, dincolo de măsurile cu impact pozitiv și progresele realizate în domeniul protejării și garantării drepturilor lor prevăzute de Convenție, o serie de cauze de natură economică, socială, demografică, dar și absența unei viziuni centrate pe principiile Convenției (nediscriminare, respectarea interesului superior al copilului) au făcut ca în țara noastră să persiste fenomene îngrijorătoare în acest domeniu (de exemplu rata crescută a mortalității infantile, abandonul școlar, riscul de sărăcie și excluziune socială în rândul copiilor, lipsa serviciilor destinate copiilor). Aceste aspecte (pozitive și negative) sunt examinate de Comitetul pentru drepturile copilului, care formulează recomandări de remediere prin observațiile finale la raportul periodic național.

Din analiza Raportului Comitetului pentru drepturile copilului vom reține comentariile și recomandările care vizează, direct sau indirect, sistemul de educație.

2.1 Raportul periodic privind realizarea drepturilor copilului

Rapoartele periodice ale României (al 3-lea și al 4-lea) au fost examinate împreună (raport consolidat) (CRC/C/ROM/4) în cadrul sesiunilor Comitetului pentru drepturile copilului din iunie 2009. Raportul periodic (al 5-lea) – (CRC/C/ROM/5) – care acoperă perioada 2008-2015 – a fost evaluat în sesiunile Comitetului din mai 2017.¹¹

Raportul a fost întocmit în conformitate cu art. 44 al Convenției cu privire la drepturile copilului, care dispune, la pgf. 2, că „*rapoartele prezentate Comitetului pentru drepturile copilului trebuie să includă, dacă este cazul, factorii și dificultățile care împiedică statele părți să se achite deplin de obligațiile prevăzute în Convenție și să conțină, de asemenea, informații suficiente pentru a permite Comitetului să aibă o idee precisă privind aplicarea Convenției în țara respectivă*”.

¹⁰ A se vedea Legea nr. 18/1990 pentru ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului, pe http://anip.mai.gov.ro/ro/docs/legislatie/18_1990.pdf, respectiv Legea nr. 272/2004, republicată, privind protecția și promovarea drepturilor copilului, pe <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/156097>

¹¹ A se vedea Comitetul pentru drepturile copilului, *Consideration of reports submitted by the States parties under article 44 of the Convention. Fifth periodic reports of States parties due in 2012. Romania* (CRC/C/ROM/5), 13 septembrie 2016. Raportul este disponibil pe <https://www.refworld.org/docid/59c909db4.html>

De asemenea, raportul este realizat, cât privește fondul și forma, în conformitate cu *Directivele Comitetului pentru drepturile copilului privind realizarea rapoartelor periodice conform articolului 44, paragraf 1(b) din Convenție*, publicat în iunie 2005¹² și republicat, în forma revizuită, în 2010¹³.

Aceste rapoarte surprind, pe baza unor informații, date statistice și a unor indicatori specifici, situația globală în domeniul drepturilor copilului din perspectiva Convenției. Ele oferă o viziune de ansamblu asupra diferitelor măsuri luate în domeniul legal și în domeniul politicilor naționale, pentru a asigura conformitatea cu prevederile Convenției și pentru a evalua progresele realizate.

Aplicarea Convenției este obligatorie pentru toate statele, dar, întrucât ea privește toate sectoarele societății, statele trebuie să colaboreze strâns în procesul de realizare al acesteia cu ONG-rile care se ocupă cu apărarea drepturilor omului – grupuri de copii, de părinți, asociații profesionale, instituții universitare, instituții naționale independente pentru drepturile omului.¹⁴ Acestea „*au un rol capital în elaborarea Convenției și participarea lor la procesul de aplicare al acesteia este esențial*”, având „*o acțiune puternică și eficace foarte apreciată cât privește elaborarea rapoartelor Comitetului*”(59)¹⁵.

Astfel, în elaborarea comentariilor finale, Comitetul a ținut cont și de rapoartele alternative sau paralele realizate de diferite ONG-uri în urma monitorizării independente a progreselor realizate în aplicarea Convenției și care au completat datele oficiale comunicate de autorități. Și aceste rapoarte

¹² A se vedea Comitetul pentru drepturile copilului, *General guidelines regarding the form and the content of periodic reports to be submitted by the States parties under article 44, paragraph 1(b), of the Convention* (CRC/C/58/Rev. 2005), june, 2005, pe <https://www.refworld.org/docid/59c909db4.html> &file= fileadmin/sites/oejaj/upload/oejaj_super_editor/oejaj_editor/pdf/methodo-Rapport_2010.pdf

¹³ A se vedea forma revizuită în 2010 a acestor Directive pe http://www.oejaj.cfwb.be/index.php?eID= tx_nawsecuredl&u=0&g= 0&hash=2478d8eda101b89f3b91d282884e258a7f783853 &file= fileadmin/sites/oejaj/upload/oejaj_super_editor/oejaj_editor/pdf/methodo-Rapport_2010.pdf

¹⁴ Comitetul pentru drepturile copilului, *Comentariul general nr. 2(2002) privind rolul instituțiilor naționale independente de aparare a drepturilor omului in protejarea si promovarea drepturilor copilului*, pgf. 18, 19 (c, d, g), pe <https://www.right-to-education.org/fr/resource/comit-des-droits-de-lenfant-observation-g-n-rale-no2-le-r-le-des-institutions-nationales>.

¹⁵ Comitetul pentru drepturile copilului, *Comentariul general nr. 5 (2003) privind măsurile generale de aplicare a Convenției privind drepturile copilului*, pgf. 58 și 59, pe <https://www.right-to-education.org/fr/resource/comit-des-droits-de-lenfant-observation-g-n-rale-no5-mesures-dapplication-g-n-rales-de-la>.

complementare urmează structura raportului periodic (indicată de directivele de elaborare) cât privește tematicile specifice.¹⁶

De menționat că între unele date statistice și informații din raportul periodic național și cele din rapoartele alternative există diferențe. Dacă în general raportul autorităților utilizează indicatori statistici oficiali, evaluările ONG-urilor sunt bazate pe analize care utilizează o metodologie și surse variate (anchete proprii, consultări cu diferite grupuri de actori, realizarea de rapoarte de cercetare pe categorii de drepturi) și propun o interpretare din perspectiva misiunii și obiectivelor proprii. De asemenea, trebuie avut în vedere că datele raportului periodic (dar și ale rapoartelor complementare) sunt în curs de evoluție continuă. Astfel, pentru o imagine actualizată a situației copilului și a realizării drepturilor sale, ne vom raporta, în secțiunea finală, la analize și statistici recente realizate de alte instituții sau organisme – naționale și internaționale – și care conțin date despre situația copilului și a drepturilor sale, în special în materie de educație, în România.

Comitetul a adoptat comentariile finale privind raportul periodic al României în sesiunea din iunie 2017. Aceste observații sunt formulate urmând structura raportului și, în consecință, conțin următoarele puncte: prezentarea aspectelor pozitive, inclusiv progresele înregistrate de România – stat semnatar al Convenției; indicarea „factorilor și dificultăților” cu care statul român s-a confruntat în aplicarea dispozițiilor Convenției; principalele subiecte de preocupare; sugestii și recomandări făcute autorităților din România pentru fiecare modul, considerându-se că preocupările exprimate de Comitet în concluziile finale trebuie avute în vedere în mod detaliat în raportul următor.¹⁷

¹⁶ A se vedea *Raportul alternativ al FONPC cu privire la implementarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului în perioada 2005-2013*, la realizarea căruia au participat peste 90 de ONG-uri și peste 160 profesioniști din domeniul protecției și bunăstării copilului. Organizația *FONPC (Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copil)*, care este principalul interlocutor specializat al autorităților în domeniul asigurării bunăstării copilului, a elaborat și alte rapoarte de monitorizare a realizării dreptului copilului în diferite domenii specifice. A se vedea pe <https://fonpc.ro/raport-al-federatiei-organizațiilor-neguvernamentale-pentru-copil-catre-comitetul-natiunilor-unite-pentru-drepturile-copilului-geneva-referitor-la-a-cel-de-al-patrulea-raport-periodic-al-guver-2/>

O altă organizație implicată a fost Organizația Salvați Copiii care a elaborat și transmis Comitetului un *Raport alternativ la cel de-al 5-lea raport înaintat de România Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului (2008-2015)*, București, 2016. Acest raport cuprinde o sinteză a recomandărilor formulate în urma consultării a 16 ONG-uri implicate în domeniul specific al drepturilor copilului. A se vedea textul raportului pe <http://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/80/8006b627-15ed-49c1-912d-0557ee252544.pdf>

¹⁷ A se vedea textul Comentariilor finale, ONU, Comité des droits de l'enfant, *Observations finales concernant le cinquième rapport périodique de la Roumanie (CRC/C/ROU/CO/5)* (iunie 2017) pe <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAqhKb7yhsgn6GFImBuxE4opFyZks7%2BEd8ksqLru0tbnS%2BTU7bAUKpe>

Acesta este și modul în care vom prezenta conținutul comentariului final adresat de Comitet României. Am reținut, pe lângă recomandările privind educația, și comentariile din alte secțiuni ale documentului care, în virtutea caracterului interconectat al dispozițiilor Convenției și a abordării holistice a drepturilor copilului, menționează acest drept, ca mijloc sau condiție de realizare a acestora.

2.1.1. Măsurile de urmărire adoptate și progrese realizate

În România au fost realizate progrese semnificative în diferite domenii în perioada care a trecut de la ultimul raport (rapoartele periodice 3 și 4), în special prin reînființarea Autorității Naționale pentru protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA) (transformată în Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții, prin comasare cu Autoritatea pentru Persoane cu Dizabilități – OUG nr. 68/06.11.2019) și adoptarea unor legi și măsuri instituționale și politice în materie de drepturile copilului (modificarea legii care interzice plasarea în centre a copiilor sub 3 ani, modificarea legii adopției și promulgarea unei legi referitoare la educația progresivă în 2011).

De asemenea, Comitetul subliniază ca aspect pozitiv pentru evoluția situației copilului în România adoptarea Strategiei naționale pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014-2020 și a Strategiei Naționale pentru sănătatea mintală a copilului și adolescentului 2016-2020 (punct 3 din raport).

2.1.2. Principale subiecte de preocupare și recomandări

Plecând de la caracterul indivizibil și interdependent al drepturilor enunțate în Convenție, Comitetul atrage atenția asupra nevoii de acțiune urgentă în următoarele domenii: alocarea resurselor necesare (umane, financiare, tehnice), la nivel local și național, destinate copiilor; discriminarea copiilor romi; aplicarea de rele tratamente, neglijare, exploatare sexuală și violența sexuală; copii privați de mediul familial; copii cu dizabilități; domeniul sănătății.

2.1.3. Măsurile generale de aplicare

Aceste măsuri se referă la realizarea art. 4, 42 și 44(6) din Convenție. În evaluarea acestui modul, Comitetul a ținut cont de directivele sale privind realizarea raportului, dar și de două comentarii generale, ale căror orientări trebuiau să fie luate în considerație de autoritățile din România: Comentariul

ZV5gX8E6kRf4%2BaIYHw5FI%2B6UtrJIIUxF8kPbMX9%2BGbcj%2 Bxwo%2BXIrB7 kTRQZpv. Toate referințele din prezentare sunt extrase din acest document și nu vor mai fi menționate.

general nr. 2 (2002) privind rolul instituțiilor naționale independente pentru drepturile omului în promovarea și protecția drepturilor copilului¹⁸ și Comentariul general nr. 5 (2003) privind măsurile generale de aplicare a Convenției – art. 4, 42 și 44(6) – care se referă direct la acest modul.¹⁹

Conform acestor documente (pgf. 9), în acord cu art. 4 din Convenție, care enunță obligația statelor de a lua „*toate măsurile legislative, administrative și altele care sunt necesare pentru a garanta aplicarea drepturilor conținute în Convenție*”, statele trebuie să adopte o legislație și politici naționale în conformitate deplină cu principiile și dispozițiile Convenției.

În mod concret, Comitetul analizează, pe baza informațiilor furnizate de state, următoarele aspecte: existența, la nivel național sau local, a unor mecanisme pentru coordonarea politicilor referitoare la copii și pentru aplicarea Convenției; existența unei instituții pentru drepturile copilului – conform Comentariului general nr. 2 (2002); măsuri privind difuzarea largă, în rândul adulților și copiilor (informare, formare, integrarea în programe școlare), a principiilor și dispozițiilor Convenției (conform art. 42); cooperarea cu organizații ale societății civile, ONG-uri și grupuri de copii și tineri, cât privește realizarea drepturilor conținute în Convenție.

Referitor la situația din România, evaluată din perspectiva documentelor amintite, comentariile finale menționează următoarele:

a) Comitetul recomandă autorităților adoptarea măsurilor necesare pentru aplicarea recomandărilor din 2009 (CRC/C/ROM/CO/4) care nu au fost aplicate sau au fost aplicate insuficient, în special cele referitoare la copiii privați de familie și cele privind violența contra copiilor;

b) În domeniul legislației, recomandările pun accentul pe necesitatea adoptării de măsuri care să garanteze aplicarea acesteia și alocarea resurselor necesare acestui scop;

c) Referitor la politicile și strategiile globale din domeniul drepturilor copilului, recomandările vizează alocarea de resurse necesare (umane, tehnice, financiare) implementării Strategiei naționale pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014-2020 și a Planului operațional;

d) Pentru consolidarea activității ANPDCA și a Consiliului de coordonare, Comitetul recomandă măsuri sporite de coordonare a acestor instituții, în special prin plasarea Autorității naționale sub responsabilitatea Cabinetului Primului Ministru și alocarea de resurse necesare;

e) Comitetul apreciază că România nu a alocat resurse suficiente domeniului protecției copilului, în special pentru ameliorarea situației copiilor marginalizați și vulnerabili (copii romi, copii cu dizabilități, copii ai străzii).

¹⁸ A se vedea *supra*

¹⁹ A se vedea Comitetul pentru drepturile copilului, *Comentariul general nr. 5 (2003)*.

De asemenea, considerând că, în ciuda creșterii economice înregistrate în perioada de referință, statul Român nu a prevăzut bugete suficiente pentru educație, sănătate și protecția socială a copiilor, Comitetul recomandă alocarea, eficace și în mod echitabil, de resurse suficiente acestor domenii, finanțările fiind necesare aplicării efective a prevederilor Convenției;

f) Comitetul recomandă, de asemenea, ameliorarea sistemului de colectare a datelor pentru toate domeniile vizate de Convenție, în scopul facilitării analizei situației copiilor, în special a copiilor vulnerabili (cu o mențiune pentru copiii romi) și pentru o corectă evaluare a efectului măsurilor luate;

g) Referitor la capitolul „Difuzare, sensibilizare și formare”, Comitetul reiterează recomandarea formulată în precedentele observații finale și invită statul Român să întărească eforturile în direcția unei formări adecvate și sistematice în domeniul drepturilor copilului, în special formarea profesioniștilor care lucrează cu sau pentru copii, precum și o mai largă difuzare a dispozițiilor Convenției;

h) Autoritățile din România trebuie să rețină și recomandarea referitoare la o cooperare mai strânsă cu organizații ale societății civile din domeniul drepturilor copilului, cât privește conceperea, aplicarea și evaluarea politicilor, planurilor și programelor privind situația și drepturile copilului în România.

2.1.4. Evaluare și recomandări privind realizarea drepturilor fundamentale

A) Realizarea modului IV (libertăți și drepturi civile ale copiilor), a modului V (mediul familial și protecție de înlocuire), a modului VI (realizarea dreptului la sănătate și bunăstare) și a modului VIII (măsuri de protecție specială)

Din evaluarea acestor module am selectat cele care, direct sau indirect, implică domeniul educației formale sau informale. Cele mai importante observații și recomandări vizează:

a) Accesul la o informație corectă. În acest sens, Comitetul recomandă statului român să suplimenteze eforturile vizând garantarea dreptului de acces la informațiile adecvate pentru toți copiii, cu respectarea vârstei lor (nevoi, interese).

b) Cât privește violența față de copii, recomandările vizează realizarea de acțiuni de promovare a unor forme nonviolente și participative de educație prin programe și campanii de sensibilizare.

c) Aplicarea de rele tratamente, neglijare și violență sexuală constituie una din principalele preocupări ale Comitetului cât privește situația copiilor în România. Având în vedere atitudinile de toleranță generală, la nivelul societății, față de violența în diferite forme, inclusiv verbală și psihologică, capacitățile

limitate ale sistemului public de a semnaliza și stopa aceste fenomene și în special gravitatea problemei în cazul copiilor cu dizabilități, Comitetul recomandă, între altele, elaborarea de programe de sensibilizare privind diferitele forme de violență și rele tratamente față de copii – aceste programe de informare și sensibilizare vizând atât publicul larg cât și profesioniștii care lucrează cu copii – alocarea resurselor necesare pentru îngrădirea acestor practici în diferite contexte, inclusiv în școală, realizarea de sesiuni de formare pentru specialiștii care activează în domenii implicând copii.

d) Situația copiilor cu dizabilități constituie, de asemenea, o preocupare majoră pentru Comitet. În acest sens, se apreciază restabilirea Autorității Naționale pentru Persoanele cu Dizabilități și adoptarea Strategiei pentru apărarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și de integrare a romilor, însă Comitetul remarcă persistența unor evoluții negative, recomandând elaborarea unei politici naționale în materie de dizabilități, *politică care trebuie să fie formulată pe baza drepturilor omului și care să garanteze deplina participare a copiilor cu dizabilități*. Comitetul critică menținerea sistemului de plasare a acestor copii în instituții specializate și școlarizarea lor în clase speciale, recomandând adoptarea unui ansamblu complet de măsuri pentru crearea unui sistem de educație incluziv, realizarea unor programe de formare a personalului didactic și a profesioniștilor și de programe de integrare a acestor copii în clase incluzive, realizarea de campanii de sensibilizare (la nivelul agențiilor statului, a familiilor și, în general, al populației), pentru a lupta contra stigmatizării acestor copii și pentru eliminarea prejudecăților în toate domeniile vieții sociale.

e) În domeniul sănătății și serviciilor de sănătate, având în vedere drepturile copilului de a beneficia de cea mai bună stare de sănătate posibilă, Comitetul recomandă, pe lângă măsuri care vizează direct acest domeniu, o serie de alte direcții de acțiune care fac referire la efectele negative ale indicatorilor privind situația sănătății copiilor, și anume măsuri de sensibilizare și conștientizare a publicului, a familiilor, a profesioniștilor din acest domeniu – în special pentru grupuri defavorizate economic și social (copii romi, copii cu dizabilități), acțiuni de informare cât privește posibilitățile de acces la servicii de sănătate de calitate sau anumite tratamente, activități de prevenție în școli și comunități.

f) O recomandare specială vizează sănătatea adolescenților, pentru ameliorarea situației acestora Comitetul indicând adoptarea de măsuri de prevenire, inclusiv prin campanii de sensibilizare și conștientizare, a sinuciderilor, a toxicomaniei, furnizarea de informații privind tratamentele disponibile, realizarea de acțiuni în domeniul educației pentru sănătate (problematica planificării familiale, contracepție, HIV/SIDA etc.), organizarea de cursuri de formare pentru domeniul drepturilor adolescenților.

g) Referitor la nivelul de viață al copiilor, Comitetul apreciază adoptarea Strategiei naționale pentru incluziune socială și reducerea sărăciei (2015-2020) și a Planului de acțiune, totuși, insuficiența măsurilor de protecție socială, în special a grupurilor vulnerabile (romi, copii din mediul rural, copii cu dizabilități) care trăiesc în condiții economice și sociale precare, îngreunează accesul acestora la un nivel de viață decent (sănătate, educație, alimentație etc). Comitetul subliniază necesitatea unor măsuri și programe urgente în această direcție, alocarea resurselor publice necesare, campanii de informare și sensibilizare a publicului privind situația specială a acestor copii.

B) Recomandări referitoare la educație, activități recreative și activități culturale (art. 28 – 31)

Evaluarea situației realizării drepturilor copilului în materie de educație în perioada scursă de la raportul precedent constă atât în evidențierea progreselor realizate în aplicarea Convenției, dar și a aspectelor negative ce urmează a fi remediate. Această evaluare ia în considerare nu numai prevederile Convenției și observațiile generale pentru domeniul educației, în special Comentariul general nr.1 (2001) referitoare la scopurile educației, dar și țintele specifice ale Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) din Agenda 2030.

Reamintim că domeniul educației este reglementat prin Legea nr. 1/2011 privind educația națională, prin care învățământul devine o prioritate națională. În acord cu dispozițiile Convenției cu privire la drepturile copilului, această lege cuprinde o serie de prevederi care trebuie să stea la baza învățământului preuniversitar și superior din România.²⁰

Comentariile sunt formulate în urma analizei informațiilor pe care România, conform Directivelor Comitetului, avea obligația să le comunice privind realizarea art. 28, 29, 31, adică date referitoare la: educație, inclusiv formarea și orientarea profesională (art.28); scopurile educației (art.29); activități de divertisment, joc și activități culturale și artistice (art.31). În ceea ce privește realizarea art. 28, au fost evaluate datele referitoare la toate categoriile sau grupurile de copii care nu se bucură de dreptul la educație (fie ca nu au acces la școală, au părăsit școala sau au fost excluși) și măsurile de remediere.

Astfel, pentru domeniul educației, evaluarea cuprinde două axe de analiză: educația (inclusiv formarea și orientarea profesională) și dezvoltarea copilului în perioada copilăriei (preșcolară), domenii pentru care sunt evidențiate atât realizările cât și recomandări de acțiune. În afara acestor aspecte, raportul menționează o serie de măsuri de protecție socială care, deși nu se referă direct

²⁰ A se vedea textul legii pe https://www.edu.ro/sites/default/files/legea-educatiei_actualizata%20august%202018.pdf

la educație, conțin comentarii care vizează și implică sistemul de educație sau pentru care educația este un factor de realizare a drepturilor copilului în materie.

Astfel, referitor la capitolul „Educație, inclusiv formarea și orientarea profesională”, Comitetul, ținând cont de ținta 4.1. a ODD (educație egală de calitate pentru toți, ciclul complet de învățământ primar și secundar gratuit), recomandă statului român următoarele măsuri de intervenție pentru remedierea aspectelor negative sau ameliorarea unor insuficiențe:

a) „Garantarea aplicării Legii din 2011 privind educația, prin alocarea resurselor financiare suficiente și prin stabilirea unor mecanisme care să permită urmărirea și evaluarea impactului Strategiei naționale și alte măsuri referitoare la educație;

b) Eforturi suplimentare pentru ameliorarea accesului la educație al copiilor din zone rurale sau provenind din medii familiale sarace, în special la nivel preșcolar, secundar și superior ;

c) Facilitarea participării și includerii copiilor romi la toate nivelurile învățământului de bază, inclusiv preșcolar, sensibilizarea personalului didactic din centrele de orientare psihopedagogică cât privește istoria și cultura României ;

d) Realizarea de programe de luptă contra abandonului școlar și conceperea unor mecanisme de urmarire/evaluare, ca și elaborarea și promovarea unor programe de formare profesională de calitate care să permită copiilor și adolescenților, în special celor care abandonează școala, dobândirea competențelor necesare ;

e) Luarea măsurilor necesare pentru ameliorarea calității învățământului și furnizarea unei pregătiri de calitate a personalului didactic, în special în mediul rural;

f) Alocarea resurselor financiare suficiente pentru ameliorarea serviciilor de transport școlar, eliminarea costurilor ascunse ale învățământului, ameliorarea condițiilor sanitare și crearea unor servicii necesare facilitării accesului copiilor la educație, în special la nivel local;

g) Aplicarea măsurilor necesare la nivel național pentru prevenirea violenței și hărțuirii în școli și sensibilizarea populației, în special prin formarea profesioniștilor, părinților și copiilor.”²¹

Pentru domeniul centrat pe „Dezvoltarea copilului în perioada copilăriei”, în conformitate cu Comentariul general nr. 7 (2005) referitor la aplicarea drepturilor copilului în perioada copilăriei și în acord cu ținta 4.2 a ODD (acces la servicii de dezvoltare pentru toate fetele și băieții și la o educație

²¹ A se vedea Comitetul pentru drepturile copilului, *Observații finale România*, pp. 13-14.

preșcolară de calitate), Comitetul recomandă: elaborarea de programe și politici complete pentru această perioadă de viață, care să vizeze cu prioritate ameliorarea serviciilor de sănătate, îmbunătățirea accesului la educație preșcolară, în special pentru copii din zone rurale și pentru copii romi, și alocarea resurselor necesare acestor proiecte.

O serie de măsuri de protecție specială care nu vizează strict domeniul educației conțin recomandări referitoare la anumite grupuri de copii în situații speciale și în favoarea cărora autoritățile române trebuie să întreprindă eforturi pentru asigurarea protecției drepturilor lor. Astfel de mențiuni se referă la copiii solicitanți de azil și refugiați, Comitetul pentru drepturile copilului recomandând adoptarea, pe lângă modificările legislației în materie de azil prin care să se asigure garanții suplimentare acestei categorii de copii, a unor măsuri legislative care să vizeze eliminarea obstacolelor care împiedică acești copii să aibă acces la educație (de exemplu prin scurtarea termenului de depunere a cererii de azil și de școlarizare a copilului, suplimentarea numărului de ore de curs de limbă română și ameliorarea calității acestor programe).

Raportul conține și recomandarea expresă a Comitetului (reiterarea recomandărilor din raportul precedent) referitoare la adoptarea de măsuri urgente și concrete pentru eliminarea exploatarea economică, în special a muncii copilului, în mod deosebit în agricultură, în construcții, muncă domestică, ca și cerșetoria infantilă, și să integreze acest aspect în strategiile și planurile de acțiune sectoriale și intersectoriale existente (inclusiv cele care implică domeniul educației).

Alte recomandări specifice vizează situația copiilor străzii. În ciuda eforturilor depuse de statul român și a progreselor realizate în domeniul ameliorării acestei problematice, pe care Comitetul le recunoaște (de exemplu aplicarea proiectului „Inițiativa pentru copii străzii” – Street Children Initiative), raportul reiterează recomandarea precedentă (CRC/C/ROM/CO/4) și invită autoritățile să adopte măsuri (legislative, instituționale) pentru ca acești copii să primească ajutorul necesar, de exemplu acces la servicii sociale, îngrijiri medicale, servicii de educație etc., în acord și cu Comentariul general nr. 21 (2017) privind copiii străzii.

Pentru copiii victime ale vânzării, traficului și răpirii, recomandarea Comitetului se referă în special la formarea profesioniștilor care lucrează cu copii victime ale acestor practici (de exemplu formarea judecătorilor și procurorilor care activează în domeniul drepturilor copilului) și creșterea resurselor alocate acestui scop.

În vederea întăririi respectării drepturilor copilului, Comitetul recomandă, de asemenea, ratificarea Protocolului facultativ nr. 3 privind drepturile copilului la procedura de prezentare a comunicărilor și a altor instrumente internaționale referitoare la drepturile fundamentale ale omului,

la care România nu este încă parte (Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiei lor; Convenția internațională privind protecția tuturor persoanelor contra disparițiilor forțate).

2.2 Tendințe ale evoluției sistemului de educație post-2015

Evaluările Comitetul pentru drepturile copilului au arătat că în România mulți copii nu au acces la drepturile lor fundamentale, în special copiii aparținând unor grupuri defavorizate (copii romi, copii cu dizabilități, copii provenind din mediul rural), că sistemul de educație este subfinanțat. Și analize ulterioare elaborării acestui raport arată că și în perioada ultimilor ani (după 2015), în ciuda importanței domeniului, a încercărilor de modernizare, a angajamentelor luate de autorități, sistemul de educație din România este unul din cele mai puțin performante din UE, confruntându-se cu probleme majore cât privește situația copilului și a dreptului la educație (alocarea insuficientă de resurse, calitatea și performanța relativ scăzute ale învățământului și inechitățile sistemului de educație).²²

Astfel, conform raportului Comisiei Europene, *Monitorul educației și formării 2019*, care analizează modul în care a evoluat educația și formarea în UE și în statele membre, arată că educația în România în anul 2018 a fost sub nivelul din 2009, și sub media europeană la majoritatea indicatorilor cheie – abandon școlar, participarea la educația continuă, cheltuieli publice pentru educație.²³

Deși învățământul până la vârsta de 16 ani este obligatoriu, aproximativ 1/5 din elevi abandonează școala până la această vârstă. Alte date referitoare la abandonul școlar (părăsirea timpurie a școlii – 18-24 ani) arată că 16,4% dintre tinerii din România au abandonat școala în 2018 comparativ cu media europeană de 10,6% (decalajul fiind mult mai mare față de unele țări europene ca de exemplu Grecia – 4,7 %, Belgia – 8,6%, Bulgaria – 12,7%) și departe de ținta Europa 2020 care este de 11,3% pentru 2020.²⁴

²² Pentru o prezentare generală a situației copiilor din România a se vedea Organizația Salvați Copiii și Avocatul Poporului, *Raportul privind respectarea drepturilor copilului în România (2019)*, cap. „Copiii României– date statistice”, pp. 16-24 și cap. „Dreptul la educație”, pp.80-113), dar și diferite alte rapoarte și cercetări referitoare la România (Banca Mondială, rapoarte UNESCO și UNICEF, Eurostat etc).

²³ A se vedea Comisia Europeană, *Monitorul educației și formării 2019, România* (Education and Training Monitor 2019, Romania), septembrie 2019, conține informații și date statistice despre evoluția diferitelor aspecte ale sistemului de educației și formare în anul 2019, pe https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-romania_en.pdf

²⁴ *Ibidem*, Indicatori cheie, fig.1, p. 5.

În același an, 2018, procentul absolvenților de studii superioare (30-34 ani) a fost de 24,6% în România, mai scăzut față de anul 2017 (26,3%) și mult sub media europeană de 40,7%, accesul la învățământul terțiar fiind limitat în special în cazul elevilor defavorizați din punct de vedere economic și al copiilor romi.²⁵

Participarea la educația și formarea vocațională este limitată, iar participarea adulților la procesul de educație continuă, deși a crescut față de 2009 (0,9%) la 1,8% în 2018, este net inferioară mediei europene de 11,1%, și foarte scăzută față de unele țări din UE (de exemplu Danemarca – 23,5%, sau Estonia – 19,7%).²⁶

Referitor la cheltuielile publice pentru educație, așa cum și Comitetul pentru drepturile copilului a remarcat, problema alocării resurselor pentru sistemul de educație este o provocare majoră. În acest sens, și analiza Comisiei Europene, dar și alte studii, atrag atenția că aceste cheltuieli sunt, în comparație cu cele de la nivelul UE, scăzute, în timp ce nevoile de investiții sunt ridicate (în special cele cu infrastructura școlară).

Cheltuielile reduse la nivel central reprezintă un obstacol pentru reformarea educației și contribuie la persistența inechităților. Deși legea prevede, în mod imperativ (art. 8) că „pentru finanțarea educației naționale se alocă anual din bugetul de stat și din bugetele autorităților publice locale minim 6% din PIB-ul anului respectiv”, acest angajament nu a fost niciodată respectat, în detrimentul obligației fundamentale de asigurare a respectării dreptului la educație de calitate al tuturor copiilor, alocațiile scăzând continuu din 2008 (4%). Concret, studiile arată că finanțarea publică a învățământului în România (ciclul primar și secundar) sunt cele mai mici în UE, atât în termeni relativi, cât și absoluți. Dacă în 2017, în medie, țările UE au cheltuit 4,6% din PIB pentru sistemul de educație, în România acest procent a fost de doar 2,8% (la fel și în 2018), cel mai scăzut nivel în cadrul UE, deși România a cunoscut unul din cele mai înalte ritmuri de dezvoltare în acest interval.²⁷ România a investit relativ mai puțin la toate nivelurile de învățământ decât alte țări europene și, spre deosebire de tendința europeană de a aloca cele mai multe resurse învățământului preșcolar și primar (30% în medie) și învățământului secundar (41%) și doar 15% învățământului superior, România alocă mai multe cheltuieli publice învățământului liceal și superior decât învățământului obligatoriu. Or, investițiile în învățământul primar și gimnazial sunt esențiale pentru reducerea fenomenului abandonului școlar timpuriu și creșterea

²⁵ *Ibidem*, p. 9.

²⁶ *Ibidem*, p. 7, 11.

²⁷ A se vedea Organizația Salvați Copiii și Avocatul Poporului, *Raportul privind respectarea drepturilor copilului în România (2019)*, pp.49-50.

nivelului de învățare al elevilor din România. Este de asemenea îngrijorător faptul că finanțările sunt preponderent dirijate către școlile din mediul urban, ceea ce accentuează inechitățile din sistem în defavoarea educației din mediul rural și din zonele defavorizate.²⁸ Cât privește salariile cadrelor didactice, deși s-au depus eforturi în sensul creșterii acestora (mărire cu 15% a veniturilor în sectorul educației în ianuarie 2017), salariul profesorilor din România rămâne la un nivel mai redus față de alte țări europene, ceea ce nu încurajează performanțele sistemului educațional.²⁹

Deși în România educația este gratuită în unitățile publice de învățământ primar și secundar, familiile suportă o parte importantă a „costurilor ascunse” ale educației. Așa cum arată un studiu al Organizației Salvați Copiii – Raport anual 2018, datorită finanțării insuficiente, a inechității cât privește infrastructura școlară de calitate, a multiplelor reforme inițiate și abandonate, aceste cheltuieli s-au dublat după 2009, crescând, în medie, de la 1490 lei pe copil în 2009 la 3093 în 2018, copiii din familii fără resurse financiare fiind mult mai vulnerabili și discriminați.³⁰

Un fenomen extrem de preocupant este cel al excluderii sociale. Citând Raportul UNICEF – 2018, analiza realizată de *Salvați Copiii* conturează un tablou sumbru al sistemului de educație din România. Datele arată că după criza din 2008, în ciuda progreselor economice și sociale, rata sărăciei relative și fenomenul de excludere în rândul copiilor în raport cu cea a populației în general nu a scăzut pentru grupele de vârstă 6-11 ani și 12-17 ani, ci ea este mai mare decât înaintea crizei. Situația copiilor din comunitățile defavorizate este deosebit de îngrijorătoare, accesul acestora fiind mult limitat față de ceilalți copii și tineri. În anul 2018, România se situa pe locul 54 (față de locul 52 în 2017) din 175 de țări, cât privește indicele excluderii sociale.³¹

Cât privește protecția copiilor împotriva violenței, același raport arată că serviciile specializate și de intervenție psihologică sunt insuficiente, în condițiile în care aproximativ 1 din 6 copii este victimă a unei forme de violență. Printre alte fenomene grave, raportul menționează nașterea în adolescență (34 nașteri la 1000 adolescente, situație mai gravă decât în Rwanda (25,4 la 1000), Albania (21,8 la 1000) sau India (23,3 la 1000). În același timp, analiza situației

²⁸ A se vedea Comisia Europeană, *op. cit.*, p. 5 și 17.

²⁹ A se vedea, Kitchen H., Fordham E., Henderson K., Looney A. și Maghnouj S., *Studii OCDE privind evaluarea și examinarea în domeniul educației, România 2017*, OCDE, 2017, p. 55, citind date Eurostat 2016, pe https://www.edu.ro/sites/default/files/Studiu_OECD.pdf.

³⁰ A se vedea Salvați Copiii, *Raport Anual 2018*, pe <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/1c/1c08399c-a6cd-4c74-b663-4f56e215b012.pdf>, p.28

³¹ *Ibidem*.

în mediul rural arată că 6 din 10 mame adolescente nu au avut niciodată acces la informații de educație sexuală și nu au beneficiat de planificare familială.³²

Și din perspectiva rezultatelor învățării și a echității sistemului de educație datele sunt îngrijorătoare. Deși România a reușit să amelioreze rezultatele învățării în ultimul deceniu, totuși, în continuare, o parte importantă a populației școlare nu reușește să posede un nivel elementar de competențe și renunță la școală înainte de terminarea liceului. Conform rezultatelor la testele PISA (2015 și 2018), nivelul învățării rămâne scăzut, sub media țărilor din OCDE la toate disciplinele. Dacă în anul 2015 aproximativ 40% din elevii români nu dețineau abilități cognitive fundamentale și digitale, acest procent este de 44% (conform raportului PISA din 2018).³³

Participarea și rezultatele învățării sunt puternic influențate de mediul din care provin elevii. Competențele reduse și abandonul școlar sunt răspândite în special în rândul copiilor din mediile defavorizate din punct de vedere economic, mai ales din mediul rural, ceea ce reflectă inechitățile din sistemul de învățământ, cu consecințe asupra dezvoltării economico-sociale a țării. Chiar dacă în ultimii ani s-a dezvoltat, România rămâne una din țările cu cele mai mari inegalități sociale (între bogați și restul populației, între mediul urban și rural). În anul 2015, jumătate din copiii României trăiau la limita sărăciei, rata abandonului școlar în mediul rural era în creștere, iar o cincime din copiii din mediul rural nu urmau învățământul liceal. De asemenea, doar 59% din elevii din mediul rural care au susținut examenul de bacalaureat l-au promovat, față de 76% în mediul urban. Alte categorii vulnerabile sunt copiii romi și cei cu dizabilități, în 2015 doar o treime din copiii romi (15-18 ani) fiind cuprinși în sistemul de învățământ³⁴.

3. Concluzii

Aderarea României la Convenția cu privire la drepturile copilului a exercitat o influență pozitivă incontestabilă asupra situației copiilor din România. Rapoartele prezentate de autorități, care fac un bilanț al aplicării Convenției, menționează progresele semnificative realizate în diferite domenii, inclusiv în educație. Nu numai Comitetul pentru drepturile copilului, dar și alte studii

³² *Ibidem*, p.14, a se vedea și Organizația Salvați Copiii și Avocatul Poporului, *op. cit.*, pp. 49-50.

³³ A se vedea Kitchen H., Fordham E., Henderson K., Looney A. și Maghnouj S., *op. cit.*, pp. 66-68; a se vedea Comisia Europeană, *op. cit.*, p. 5 și 9; a se vedea și *Rezultatele elevilor din Romania la evaluarea internațională PISA 2018*, pe <https://www.edu.ro/rezultatele-elevilor-din-romania-la-evaluarea-internațională-pisa-2018>

³⁴ A se vedea Kitchen H., Fordham E., Henderson K., Looney A. și Maghnouj S., *op. cit.*, citând date ale Băncii Mondiale din 2016, p. 20, 68.

și rapoarte, subliniază aceste progrese majore care au fost înregistrate în România după 1989.

În domeniul educației, la nivel instituțional, au fost depuse eforturi cu rezultate pozitive, cât privește modernizarea organizării și funcționării sistemului educațional au fost elaborate strategii naționale, au fost operate reforme cât privește standardele didactice, modificări cât privește introducerea de practici de evaluare (evaluarea în scopul învățării) și centrarea programelor școlare pe competențe, introducerea de programe de dezvoltare profesională a cadrelor didactice, creșterea autonomiei unităților de învățământ, ameliorarea procesului de monitorizare a performanțelor din sistemul de învățământ etc.

Cu toate acestea, în ciuda măsurilor adoptate de autorități și a progreselor globale, persistă, și chiar s-au agravat, o serie de fenomene negative pe fondul unor evoluții economice, sociale, demografice negative, în special după anul 2008 (o rată înaltă a mortalității infantile, risc de sărăcie și excludere socială, lipsa serviciilor destinate copiilor – educație, sănătate, protecție socială) și care sunt tendințe constante în ultimii ani.

Și sistemul de educație s-a confruntat și continuă să se confrunte cu provocări majore, fiind necesare eforturi importante pentru ameliorarea fenomenelor negative care persistă în domeniul finanțării educației, a calității învățământului, a echității accesului la educație. Astfel, direcțiile principale de acțiune trebuie să vizeze suplimentarea resurselor alocate educației, creșterea participării elevilor la educație și reducerea abandonului școlar, mai ales în rândul categoriilor expuse riscului de sărăcie sau excludere socială, pentru a oferi tuturor copiilor și tinerilor șanse egale de realizare, creșterea performanțelor educaționale, în toate ciclurile de studii, dezvoltarea educației continue.

Bibliografie:

- Gouttenoire A. (2014), „Les droits de l'enfant”, *Revue Internationale de droit comparé*, 66-2, pp. 565-583;
- Gouttenoire A., Gris C., Martineaz M., Murat M. (2019), „Dossier: La Convention internationale sur les droits de l'enfant vingt ans après – Commentaire article par article”, în *Droit de la famille*, no.11/2019;
- Hodgkin R., Newell P. (2004), *Manual pentru implementarea Convenției cu privire la Drepturile Copilului*, ediție revizuită, UNICEF România, București;
- Kitchen H., Fordham E., Henderson K., Looney A. și Maghnouj S. (2017), *Studii OCDE privind evaluarea și examinarea în domeniul educației, Romania 2017*, OCDE;

Reynaert, et al, „A Review of Children’s Rights Litterature since the Adoption of the United Nations Convention on the Rights of Child”, *Sage Journals*, 2009, republicat 2014;

Comisia Europeană, *Monitorul educației și formării 2019, România* (Education and Training Monitor 2019, Romania), 2019;

Organizația Salvați Copiii, *Raport alternativ la cel de-al 5-lea raport înaintat de Romania Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului (2008-2015)*, București, 2016

Organizația Salvați Copiii și Avocatul Poporului, *Raportul privind respectarea drepturilor copilului în România (2019)*, București, 2019;

Raportul alternativ al FONPC cu privire la implementarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului în perioada 2005-2013, București, 2017;

UNESCO, *La Convention relative aux droits de l’enfant. Contribution de l’UNESCO*, 1995;

Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului;

Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate;

Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografie infantilă;

Protocol facultativ nr. 3 la Convenția cu privire la drepturile copilului;

Comitetul pentru drepturile copilului, *Comentariul general nr. 1 (2001) privind scopurile educației (art. 29);*

Comitetul pentru drepturile copilului, *Comentariul general nr. 2 (2002) privind rolul instituțiilor naționale independente pentru drepturile omului;*

Comitetul pentru drepturile copilului, *General guidelines regarding the form and the content of periodic reports to be submitted by the States parties under article 44, paragraph 1(b), of the Convention (CRC/C/58/Rev. 2005),*

Comitetul pentru drepturile copilului, *Comentariul general nr. 8 (2006) privind dreptul copilului la protecție contra pedepselor corporale și alte forme violente sau degradante de pedeapsă;*

Comitetul pentru drepturile copilului, *Comentariul general nr. 17 (2013) privind dreptul copilului la odihnă, timp liber, joc, activități recreative, viața culturală și arte (art. 31);*

Comitetul pentru drepturile copilului, *Comentariul general nr. 20 (2016) privind aplicarea drepturilor copilului în perioada adolescenței;*

Comitetul pentru drepturile copilului, *Consideration of reports submitted by the States parties under article 44 of the Convention. Fifth periodic reports of States parties due in 2012. Romania* (CRC/C/ROM/5), 2016;
Comitetul pentru drepturile copilului, *Observations finales concernant le cinquième rapport périodique de la Roumanie* (CRC/C/ROU/CO/5 (iunie 2017));

Legea nr. 1/2011 privind educația națională;

Legea nr. 18/1990 pentru ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului;

Legea nr. 272/2004, republicată, privind protecția și promovarea drepturilor copilului.